

Karadeniz Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler (Uİ) Bölümü Öğrencilerinin Geleceğe Yönelik Beklentileri

Employment Expectations of Karadeniz Technical University International Relations Students

Öz

Dünyada ve Türkiye’de birkaç küçük istisna hariç üniversiteler eğitim verecekleri bireyleri seçerek kabul ederler ve öğrencileri mezuniyet sonrası meslek sahibi olacak ya da belli alanda uzmanlaşacak şekilde eğitirler. Söz konusu nedenden ötürü yükseköğretimde eğitim gören öğrencilerin üniversite ve bölüm tercihleri seçme sınavlarındaki başarı oranları ile mezuniyet sonrası meslek tercihleri tarafından da şekillendirilir. Bunlara ek olarak, üniversite eğitimiyle elde edilen mesleki uzmanlaşma, mezuniyet sonrası istihdam beklentileri ekonomik büyüme hızı ve nüfus artışıyla yakından ilintilidir. Nüfus artışıyla ekonomik büyüme arasında doğru orantılı bir büyüme gerçekleşmemesi sebep sonuç ilişkisi içinde üniversite mezunlarının arz fazlası oluşturmalarına neden olur. Belirtilen durum kaçınılmaz olarak mezuniyet sonrası iyi bir iş ve meslek sahibi olmayı hedefleyen öğrencilerin meslek seçimleriyle bu seçime bağlı bölüm tercihlerini yakından etkiler. İstihdam olanakları dinamik bir sürece giren ya da gerileyen bölümler Türkiye’deki bazı meslek alanlarında olduğu gibi sürdürülebilirlik sorunu yaşamaya başlar. Bu çalışmanın amaçlarından birisi Uluslararası İlişkiler (Uİ) bölümünün yakın gelecekte böyle bir sorun yaşayıp yaşamayacağı sorusuna cevap aramaktır. Diğer amaç, Karadeniz Teknik Üniversitesi Uİ Bölümü’nde eğitim gören öğrencilerin geleceğe yönelik beklentilerini ortaya çıkarmaktır.

Abstract

Except some exceptions all around the world universities enrol students due selection exams and train them towards a profession which they could be employed when graduated. Therefore, university and department preferences of students are steered by their capabilities in the selection exams and profession choices also are effective in this process. In addition, vocational expertise which handled due university education and employment expectations after the graduation are in close interaction with economic and population growth rates. Lack of proportional equality between population growth and economic growth in cause and effect reaction chain pave the way of increasing unemployment rates for university graduates. Thus, this fact inevitably steer student preferences who want to have a favourable profession when graduated. In Turkey, in connection with above mentioned facts, some university departments whose employment possibilities started to decrease face with sustainability problems. One of the basic aims of this paper is to search whether international relations (IR) departments will come across with such problem in near future or not. The other aim is to analyse what are the employment expectations of IR students studying in Karadeniz Technical University.

Giriş

Uluslararası ilişkiler (Uİ) bölümleri; siyasi tarih, uluslararası hukuk ve uluslararası ilişkiler (teori ve teorik yaklaşımlar) olmak üzere üç anabilim dalından oluşur (Criss, 2006: 50). Uluslararası ilişkilerin üç anabilim dalından iki tanesi olan siyasi tarih ve uluslararası hukuk üniversitelerin hukuk ile edebiyat fakültelerine bağlı bölümlerde kendilerine ait kürsülere sahiptirler. Belirtilen nedenle gerek siyasi tarih gerekse uluslararası hukuk ilgili fakültelerde daha detaylı bir şekilde öğretilmektedirler. Ayrıca anabilim dallarını kapsayan tarih ve hukuk bölümleriyle karşılaştırıldığında Uİ’nin oldukça genç bir disiplin olduğu görülür. Zira, Uİ disiplininin sosyal bilimler alanında kendi özerk sahasının varlığına işaret eden ilk kürsüsü 1919 yılında kurulmuştur (Smith ve Booth, 1995: 14). Bu tarihten itibaren gerçekleştirilen kurumsallaşmadan sonra da Uİ’nin

İsmail Köse

Doç. Dr., Karadeniz Teknik Ün.,
İİBF, Uluslararası İlişkiler Bölümü
ismailkose@ktu.edu.tr

Article Type / Makale Türü

Research Article / Araştırma Makalesi

Anahtar Kelimeler

Uluslararası İlişkiler (Uİ), İstihdam,
Öğrenciler, Üniversiteler, KTÜ

Keywords

International Relations (IR), Employment,
Students, Universities, KTU

Bilgilendirme

Bu çalışma, 28 Nisan-1 Mayıs 2016 tarihleri arasında İzmir/Çeşme’de gerçekleştirilen VII. Uluslararası İlişkiler Çalışmaları ve Eğitim Kongresi’nde sunulan bildirinin genişletilmiş ve güncellenmiş halidir.

Submitted: 30 / 03 / 2018

Revised: 19 / 04 / 2018

Accepted: 23 / 04 / 2018

hukuk ve siyasi tarihten hemen, tamamen özgürleştirilmesi olası olmamıştır. Çünkü UI'nin gövde anabilim dalı sayılabilecek siyasi tarih ile tarih bölümleri tarihsel olay örgüsünü hemen hemen aynı metodoloji ve yaklaşımla ele almaktadır (Manning, 2003: 104). Aynı savları uluslararası hukuk anabilim dalı için de ileri sürmek olasıdır.

İki ana bilim dalındaki eğitimin daha detaylı olarak diğer fakülteler tarafından da verilmesi keyfiyeti, bölümler arasındaki çapraz korelatif bağlantının yarattığı rekabetçi ortamın da etkisiyle UI mezunlarının iş bulma ve kariyer olanaklarını olumsuz etkilemektedir (Köse, 2014: 110-111). İstihdam olasılıkları, kariyer olanakları ile bölüm tercihleri arasındaki doğru orantı dikkate alındığında UI eğitiminin gelecekte bazı temel sorunlarla karşılaşması kaçınılmazdır. Söz konusu durum yakın gelecekte ülkemizdeki UI eğitiminin sürdürülebilirliğini ve tercih edilirliliğini de tartışmaya açacaktır. Ülkemizde öğrencilerin yarışma sınavlarıyla lise sonrası yükseköğretime yerleştirilmesi sürecinde mutlak yetkili kurum olan Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi'nin (ÖSYM) geleceğe yönelik projeksiyonları ve bölüm kontenjanları UI bölümlerinin geleceğinin şekillenmesinde etkili olacaktır.

Bölüm kontenjanlarının belirlenmesinden sorumlu olan ÖSYM'nin 2015 yılı verilerine göre Türkiye'de ve Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Sistemi (ÖSYS) Kitapçığında yer alan, yurt dışında denkliği tanınan 117 üniversitede ortalama 14.815 UI kontenjanı bulunmaktadır. Bu oldukça yüksek rakamdaki kontenjan sayıları; 2016 ve 2017 yıllarında yaklaşık $\frac{1}{3}$ oranında azaltılarak 10.000 öğrenci düzeyine indirilmiştir. Söz konusu sayının ortalama 4.000'i Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi'ne ayrılan kontenjandan oluşmaktadır. ÖSYM'nin 2015 yılındaki 9.815 kontenjanın 3.722'si yurtdışı dahil paralı eğitim veren vakıf üniversitelerine, kalan 6.093 devlet üniversitesi kontenjanının 3.813'ü gündüz, 2.280'i gece öğretime aittir (ÖSYS Kitapçığı 2015; 2016; 2017). Söz konusu rakamlar 2016 ve 2017 yıllarında da çok fazla değişmemiştir. Kontenjanlar ile birlikte eldeki verilerin de açıkça gösterdiği gibi her yıl ortalama 7.500 kişi UI bölümlerinden mezun olmaktadır. Diğer bir ifadeyle önümüzdeki 10 yıl içerisinde UI mezunlarının ortalama sayısı 75.000'in olacak, mezunların tüm nüfusa oranı ise %0,093'e ulaşacaktır. Disiplinler arası bir bölüm olan UI'den bu kadar yüksek oranda genç neslin eğitim görerek mezun olması bilimsel anlamda önemli bir kazanımdır. Buna karşın aynı yargının istihdam olanakları açısından ileri sürülmesi olanaksızdır.

Ülkemizdeki UI mezunlarının istihdam olanaklarının yoğunlaştığı alanların genellikle; Dışişleri Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, AB Bakanlığı, düşünce kuruluşları, Bankalar, Adalet Bakanlığı, Akademik kadrolar ve özel şirketlerin dış ilişkilerle ilgili kısımları olduğu görülmektedir. Belirtilen seçenekler içinde Dışişleri Bakanlığı, çok sınırlı sayıda; bir ya da birkaç dil bilen adayları yarışma sınavıyla istihdam etmektedir. Diğer bakanlıklar ise farklı bölümlerin de rekabetçi olarak yarışabildiği merkezi ve özel sınavlarla istihdam sağlamaktadırlar. Tüm bu nedenlerin de etkisiyle ekonomik büyüme ile mezun sayısı arasında doğru orantı henüz sürdürülebilir şekilde kurulamadığından özel kuruluşlar dahil UI mensuplarına hitap eden istihdam olanakları her geçen gün biraz daha daralmaktadır.

Bu çalışmanın kapsamındaki devlet üniversitelerinin mezun takip sistemleri ya hiç olmadığı ya da bu sistemler yeterli verimlilikte faaliyet göstermediği için UI öğrencilerinin mezuniyet sonrası istihdam olanakları ile memnuniyetlerini veya karşılaştıkları temel sorunları kantitatif verilerle ölçmek imkansızdır. Eldeki yegâne olanak, halen eğitim görmekte olan öğrencilere yönelik araştırma yapılabilmesidir. Devlet üniversitelerinin tamamına erişmek önemli miktarda bütçeye ve çok daha uzun süreli bir araştırmaya ihtiyaç duymaktadır. Böyle bir araştırma için proje desteği sağlanması çalışmaları halen devam etmektedir.

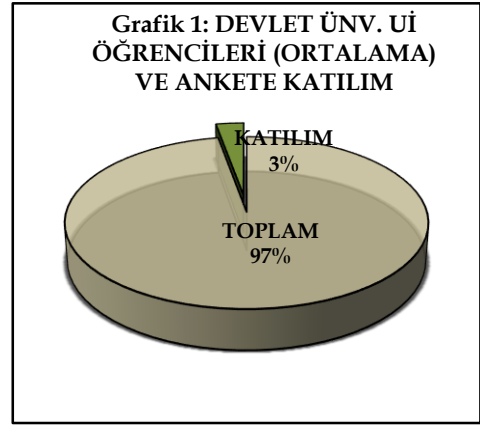
Bir tür ön tespit araştırması olan bu çalışmada kapsam, yukarıda belirtilen maddi olanaklar, zamanlama, fiziksel yeterlilikler vb. gibi bağımsız değişkenler nedeniyle dar tutulmuş, spesifik olarak Karadeniz Teknik Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü öğrencilerinin beklentileri, karşılaştıkları güçlükler doğrultusunda, elde edilen sonuçlara bağlı olarak bölümün sürdürülebilirliği belirlenmeye çalışılmıştır. Tek başına KTÜ UI öğrencilerinin cevaplarından elde edilecek veriler çok fazla anlam ifade etmeyeceğinden, bu çıktıkların Türkiye'nin coğrafi olarak farklı illerinde bulunan Devlet üniversitelerinde eğitim gören UI öğrencilerinin beklentileri, karşılaştıkları

güçlüklerle karşılaştırılması gerekmektedir. Böylece çalışmada Uİ mezunlarının istihdam olanakları, bölüm aidiyetleri, gelecekte beklenenleri ve karşılaştıkları güçlükler irdelenmiş, bu bağlamda istihdamdaki daralmanın Uİ bölümlerini tercihi nasıl etkilediği ve gelecekte ne tür bir planlamanın gerekli olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Ayrıca, yine Türkiye'nin farklı Devlet üniversiteleri Uİ bölümlerinde görev yapmakta olan akademisyenlerin belli bir kısmına ulaşılarak öğrenciler ile eğitimcilerin görüşleri karşılaştırılmıştır.

Çalışma, yüz yüze anket yöntemiyle gerçekleştirilerek, durum tespiti yapılmış, elde edilen veriler grafiklerle değerlendirilerek öğrenci yönelimleri ve disiplinin geleceği hakkında bir kanaat oluşturulmasına çalışılmıştır. KTÜ Uİ Bölümü öğrencilerinin tercihlerinin doğrulamasının yapılabilmesi için aynı anket soruları Türkiye'nin coğrafi olarak farklı bölgelerinde bulunan üç Devlet üniversitesi Uİ bölümünde yine birebir iletişim yöntemiyle uygulanmıştır. Akademisyen dağılımı da KTÜ ve diğer devlet üniversitelerinden rastgele olarak seçilerek, cevaplar birebir uygulama metoduyla belirlenmiştir.

1. Yöntem

Uİ Bölümlerinde ders veren öğretim üyeleri ile halen eğitim gören öğrencilerin geleceğe yönelik beklentilerinin tespit edilmesi aynı zamanda Uİ Bölümlerinin yakın geleceği hakkında kantitatif veriler sağlayabilecek niteliktedir. Bu tür bir tespitin en etkili yollarının başında anket uygulamaları gelmektedir. Belirtilen nedenle bu çalışmada da, nitel verilere ulaşılabilmesi için yüz yüze anket yöntemi tercih edilmiştir. Cevapların tutarlılığının sağlanabilmesi ve anket sonuçlarını olumsuz etkileyecek arkadaş, çevre gibi etkilerden bağımsık bir ortam oluşturulabilmesi için internet tabanlı online anket yönteminden kaçınılarak, anket uygulaması kağıt çıktılarla birebir uygulama metoduyla gerçekleştirilmiştir. Söz konusu zorunlu tercih, daha önce de açıklandığı gibi kaçınılmaz olarak hem üniversitelerin Uİ bölümlerine erişimi zorlaştırmış hem de çalışmanın ulaşılabilir hedef kitlesini daraltmıştır.

Geleceğe yönelik beklentileri saptamayı amaçlayan bir araştırmanın Türkiye'de Uİ bölümü bulunan tüm devlet ve vakıf üniversitelerini kapsamaya elde edilecek sonuçlardaki yanılma payını minimize edebilecek bir durumdur. Buna karşın, bu kadar geniş çaplı bir çalışma için yüksek bir bütçe ve Türkiye'nin her yerinde anket uygulayabilecek anketörlere ihtiyaç duyulmaktadır. Zikredilen keyfiyet göz önünde bulundurularak ve eldeki bütçe olanakları doğrultusunda daha dar kapsamlı, Karadeniz Teknik Üniversitesi ve belli devlet üniversiteleriyle sınırlı, bir araştırma yapılması uygun görülmüştür.

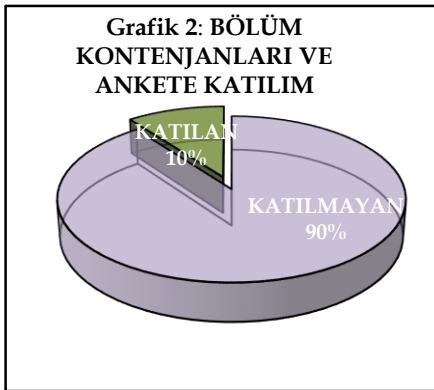
Çalışmanın gerçekleştirilmesi zikredilen üniversitelerdeki Uİ bölümü öğretim üyelerinin karşılıksız, özverili katkılarıyla mümkün olmuştur. Bu kapsamda, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Erciyes Üniversitesi, Osmangazi Üniversitesi ve Uludağ Üniversitesi Uİ Bölümlerindeki öğrencilere anket uygulanmıştır. Uludağ (Bursa), Osmangazi (Eskişehir) ve Erciyes (Kayseri) gibi coğrafi olarak birbirinden uzak, buldukları kentlerin demografik ve sosyal yapısı birbirinden farklı üç üniversite bu çalışmada kontrol grubu olarak kullanılarak spesifik bir yaklaşımla KTÜ Uİ öğrencilerinin tercihleri üzerinden Devlet üniversitelerindeki Uİ bölümü öğrencilerinin yönelimleri analiz edilmeye çalışılmıştır.

Kontrol grubu üç üniversite Uİ öğrencileri tarafından verilen cevaplar KTÜ Uİ dahil bir bütünlük içinde değerlendirilerek ulusal düzeyde ortalama bir yargı elde edilmeye çalışılmıştır. Böyle bir sonuca ulaşılabilmesi için kontrol grubu ile değerlendirme grubunun cevaplarının yüzdeler dilimleri arasında belirgin farklılıklar olmaması gereklidir. Karşılaştırmalı analizler ve grafikler her iki grubun cevapları arasında belirgin bir fark olmadığını ortaya koyduğu için ulusal düzeyde değerlendirme yapılabilmesi mümkün olmuştur.

Anket uygulanan kişilerin, özellikle öğrencilerin uzun sorulardan oluşup cevaplaması iki dakikadan fazla süren anketleri ya hiç okumadıkları ya da üstünkörü bir yöntemle okuyarak cevaplandıkları bilinen bir keyfiyettir. Bu nedenle Uİ beklentilerini ve geleceğe yönelik telakkileri ölçmeyi amaçlayan bu çalışmada sorular kısa tutulup, mümkün olduğu oranda net ve anlaşılabilir yazılmışlardır. Öğrencilere beş soru sorulmuş, cevaplayıcıların hissiyatlarının ölçülebilmesi amacıyla soruların altına nicel değerlendirmeye yönelik 1 ile 10 arasında değişen bir puanlama skalası eklenmiştir. Cevapların samimi ve hissedilen gerçek duyguları yansıtabilmesi için, cevaplayıcının kimliğinin tespit edilebileceğinden endişelenmemesi ön koşuldur. Bu amaçla el yazısı, isim, cinsiyet, sınıf, öğrenci numarası gibi tanımlayıcı bilgilerin anket kâğıdına yazılması istenmemiştir.

Öğrenciler bazı soruları boş bırakarak cevap vermemeyi, bazı sorularda ise cevaplarını puanlamamayı yeğlemiştir. Puanlanmamış cevapların, durum analizinde kullanılacak standart sapmayı etkilememesi için cevabın olumlu ya da olumsuz olması dikkate alınmaksızın puanlanmamış cevapların puanı "1" olarak kabul edilmiştir. Anket tüm sınıflara, gece ve gündüz eğitim dahil karma olarak uygulanmıştır. Cevaplayıcıların cinsiyetlerinin belirtilmesinin istenmesinden özellikle kaçınıldığı için cevapların kız ve erkek öğrenci tercihi şeklinde ya da eğitim görülen dönem sayısına göre kategorik olarak sınıflandırılması; dolayısıyla cinsiyet temelinde çapraz değerlendirilmesi mümkün olmamıştır.

Olanaklar ölçüsünde kısa tutulan anket beş sorudan oluşmuştur. Devlet üniversitelerine, AÖF

hariç her yıl ortalama 6.000 Uİ öğrencisi kabul edilmektedir. Son yıllarda kontenjanlar belli bir standarda oturtulduğundan kabul sayısının daha az olamayacağı varsayılmıştır. Uİ bölümlerine kayıt yaptıran öğrenci sayısı son dört yıl için sabit kabul edilirse, hazırlık sınıfları ve normal öğretim süresinde mezun olamayanlar hariç, Devlet üniversitelerinin Uİ bölümlerinde içinde bulunduğumuz zaman diliminde yaklaşık 24.000 öğrencinin eğitim gördüğünü saptamak olasıdır.

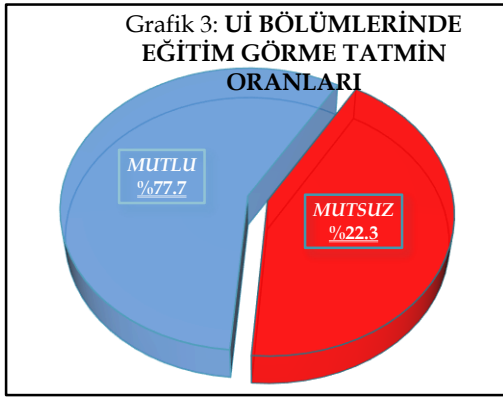
Ankete, ortalama 700 Uİ öğrencisi katılmıştır. Böylece ankete katılımın devlet üniversitelerinde eğitim gören toplam Uİ öğrencilerinin ortalama %3'üne (%2.91) denk geldiği görülür.

Diğer bir ifadeyle anket esnasında hedef kitle 100 öğrenciden 3'üne ulaşılabilmiştir ve bu oran, elde edilen karşılaştırmalı veriler arasında büyük farklar doğmadığı sürece, KTÜ Uİ'de eğitim gören öğrencilerin geleceğe yönelik beklentileriyle Uİ öğrencilerinin ortalama genel düşünceleri hakkında bir kanaat oluşturulabilmesi için yeterlidir. Ayrıca her yıl Uİ bölümlerine kayıt yaptırılacak kontenjanlar dikkate alındığında katılım oranının %10 gibi oldukça yüksek bir rakama ulaştığı görülmektedir.

Anket çalışması öğrencilere ek olarak, yüz yüze soru sorma metoduyla KTÜ Uİ Bölümü'nde görev yapan, akademik unvana sahip öğretim üyeleriyle Türkiye'nin değişik yerlerinde Devlet üniversitelerinde görev yapan yine akademik unvana sahip Uİ öğretim üyelerine de uygulanmıştır. Anket uygulanan toplam öğretim üyesi sayısı: 27 Yardımcı Doçent; 9 Doçent ve 11 Profesör olmak üzere 47'dir. Ülkemizde Uİ Bölümü olan ortalama 50 Devlet üniversitesi bulunduğu ve her Uİ Bölümünde akademik unvanlı ortalama 12 öğretim üyesinin görev yaptığı varsayıldığında yaklaşık bir rakamla devlet üniversitelerinin Uİ Bölümlerinde toplamda 600 akademisyenin istihdam edildiğini söylemek olasıdır. Bu durumda anket uygulamasıyla Uİ Öğretim üyelerinin %13'üne ulaşılmıştır.

Ankete verilen cevaplar kategorik bir yöntemle sınıflandırılmış, elde edilen sonuçlar excel formülasyonu tabanına işlenerek sayısal veriler şeklinde kaydedilmiştir. Sayısal verilerin analizini kolaylaştırabilmek ve çıktıları somutlaştırabilmek için elde edilen bulgular grafiklere dönüştürülmüştür. Sayısal verilerin çapraz analizlerinin de önemli sonuçlar verebilmesi mümkündür. Buna karşın anket kısa tutulup, cinsiyet, sınıf, gece/gündüz gibi ayırıcı bilgiler kapsam dışı bırakıldığından, çapraz bağlantılar kurularak SPSS programında değerlendirme yapılması olası olmamıştır.

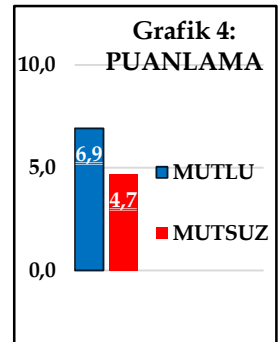
2. Öğrencilerin Geleceğe Yönelik Beklentileri ve Uİ Öğretim Üyelerinin Yaklaşımları

Çalışmanın giriş kısmında da belirtildiği gibi, Uİ bölümlerinin geleceği eğitim gören öğrencilerin bölüme olan ilgileriyle, bölümde eğitim görmekten duydukları memnuniyet düzeyiyle yakından ilintilidir. Belirtilen amaçla araştırmada ilk olarak zikredilen durumun saptanmasına çalışılarak öğrencilere “Uİ bölümlerinde eğitim görmekten mutlu olup olmadıkları” sorulmuş, cevaplarını puanlamaları istenmiştir. Yöntem başlığı altında bahsedilen dört üniversitede eğitim gören Uİ öğrencilerinin yanıtları kanaat oluşturabilecek verileri sağlamıştır (Öğrenciler Anket Soru 1).

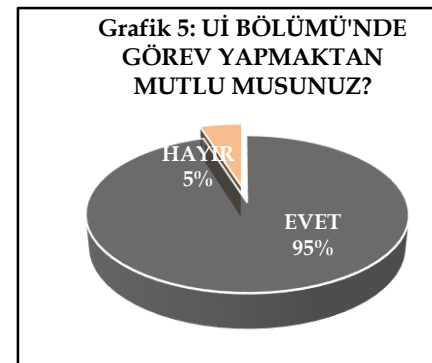
Gerek KTÜ Uİ gerekse kontrol grubundaki ortalama 700 öğrencinin cevapları ve puanlamaları enteresan sonuçlar ortaya çıkarmıştır. Zira, istihdam olanaklarının her geçen gün daha fazla daralmasının Uİ öğrencilerinin geleceğe yönelik beklentilerini olumsuz etkileyen bir keyfiyet olduğu bilinmektedir. Buna karşın öğrencilerin 583’ü bölümde eğitim görmekten mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Böylece cevaplayıcıların yaklaşık %77’sinin, diğer bir ifadeyle $\frac{3}{4}$ ’ten fazlasının Uİ bölümünde bulunmaktan memnun olduğunu söylemek mümkündür. Sadece KTÜ Uİ öğrencilerinin verdiği cevaplar değerlendirildiğinde sonucun değişmediği görülmüştür. Şöyle ki, KTÜ Uİ öğrencileri de, %77 oranında bölümde eğitim görmekten mutlu olduklarını belirtmişlerdir. Bu sonuç Uİ bölümlerinin geleceğiyle ve sürdürülebilirliğiyle ilgili olarak ileriye yönelik ümit verici bir çıktıdır.

Toplam sayı içinde aynı soruya 154 öğrenci mutlu olmadığı şeklinde cevap vermiştir. KTÜ Uİ öğrencilerinin mutsuz cevabı verenlerin sayısı 99 kişidir. Cevaplayıcıların %23’ünün (toplamda $\frac{1}{4}$ ’ten daha az) Uİ bölümlerinde eğitim görmekten memnuniyetsizliği anlamına gelen bu cevap irdelenmelidir. Nitekim sayısal olarak $\frac{1}{4}$ toplam içinde çok önemli bir rakam olarak görülmesi de dikkate alınması gerekli oldukça belirgin bir hoşnutsuzluğa işaret etmektedir. Söz konusu hoşnutsuzluğun ileri araştırmalarla sebep-sonuç ilişkisi içerisinde analiz edilmesi yerinde olacaktır.

Öğrencilerden cevaplarını puanlamaları istenmiştir. Puanlama az mutlu 1, çok mutlu 10 şeklinde yapılmıştır. Yaklaşık 50 öğrenci çok mutlu olduğunu gösteren 10 puan kutucuğunu işaretlemiştir. Mutlu olduğunu belirten öğrencilerin 10 üzerinden puan ortalaması 6.9’dur. Söz konusu oran mutsuz olduğunu belirtenlerle karşılaştırıldığında yaklaşık iki puan yüksektir. KTÜ Uİ öğrencilerinin mutluluk puan ortalaması genel eğilimle hemen aynı olarak 7’dir.

Bölümde eğitim görmekten mutsuz olduğu seçeneğini işaretleyen öğrencilerden de cevaplarını 10 üzerinden: az mutsuzdan çok mutsuz doğru puanlaması istenmiştir. Mutsuz öğrencilerin verdiği puan ortalaması 4.7’dir. KTÜ Uİ öğrencilerinin de mutsuz puan ortalaması 4.6 ile hemen hemen bu rakamla aynıdır. Söz konusu ortalama 5’in altındadır ve çok yüksek değildir. Buna karşın 11 öğrenci, çok mutsuz anlamına gelen 10 puan kutucuğunu işaretlemiştir. Bölümde eğitim gören öğrencilerin tamamının memnun olup, yüksek puanlı memnuniyet kutucuğunu işaretlemesi beklenebilecek bir durum değildir. Buna karşın özellikle mutsuz öğrencilerin gerekçelerinin irdelenerek çözüm önerileri getirilmesi ileriye dönük politikalar için olumlu bir adım olacaktır.

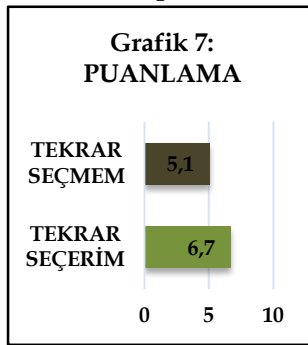
Bölüm aidiyet ve memnuniyetini belirlemeye yönelik benzer soru, “Uİ Bölümünde görev yapmaktan mutlu musunuz?” şeklinde Uİ öğretim üyelerine sorulduğunda; 43 akademisyen evet, 2 akademisyen hayır cevabı vermiştir. Evet cevabı veren akademisyenlerin mutluluk puanı ortalaması 8.4, bölümde

görev yapmaktan mutlu olmadığını belirten akademisyenlerin puan ortalaması 6.0'dır (Öğretim Üyeleri Anket Soru 5).

Çalışmada KTÜ Uİ'de görev yapmakta olan akademisyenlerin cevaplarının genelden bağımsız şekilde değerlendirilmesinden kaçınılmıştır. Zira böyle bir metot uygulanması halinde, cevaplar çok kısıtlı bir sayıdaki öğretim üyesiyle ilintilendirilmiş olabilir, bu durum öğretim üyelerinin şahsi düşüncelerinin kendilerinden izinsiz bir şekilde açıklanmasına sebebiyet vererek anketin amacından sapması gibi aykırı bir sonuç ortaya çıkartabilecekti. Bu sebeple diğer üniversitelerde görev yapan öğretim üyeleri kontrol grubu olarak kullanılıp, KTÜ Uİ öğretim üyelerinin karşılaştırmalı görüşlerini ortaya çıkarmaya yönelik analizlere yer verilememiştir. Elde edilen toplu sonuçlar doğrultusunda öğrencilerden farklı olarak ankete katılan öğretim üyelerinin hemen tamamının Uİ bölümlerinde görev yapmaktan mutlu oldukları görülmektedir.

Öğrencilerin Uİ bölümlerine ilgilerinin ve memnuniyetlerinin ölçülebilmesini sağlamaya yönelik sorgulama kaçınılmaz olarak bölümün geleceği ve sürdürülebilirliği açısından önem arz etmektedir. Birinci soruya verilen cevap Uİ öğrencilerinin büyük oranda bölümde eğitim görmekten mutlu olduklarını göstermektedir. Buna karşın aynı öğrencilerin sayısı ve oranı bir kez daha üniversite sınavına girmeleri durumunda Uİ bölümünü tekrar seçip seçmeyecekleri şeklindeki soruya verilen yanıtlarda azalma yönlü bir eğilimle önemli bir değişim göstermiştir.

Nitekim bu doğrultudaki soruya verilen cevaplar ile ilk soruya verilenler arasında dikkat çekici bir sapma mevcuttur. Şöyle ki, bölümde eğitim görmekten duyulan memnuniyet oranı %77.7 gibi yüksek bir rakam iken, aynı oran tekrar Uİ bölümünü seçme tercihinde %56'ya düşmüştür. Mutsuz öğrenci oranı %22.3 iken, tekrar seçmeyeceği cevabını verenlerin oranı %44 gibi hemen hemen ½ oranına yakın bir düzeye ulaşmıştır (Öğrenciler Anket Soru 3). Söz konusu sonuç Uİ bölümünün geleceğe yönelik politikalarının gözden geçirilmesini gerektirmektedir. Nitekim sürdürülebilirlik öğrenci tercihleriyle doğru orantılı olduğu için tercihteki sapmanın dikkate alınmasının sürdürülebilirliğe katkı sağlaması beklenebilir.

Bölüm tercihi ile ilgili soruda da birinci soruyla benzer şekilde 1'den 10'a kadar puanlama yapılması istenmiştir. Olumlu ve olumsuz yanıtların puanlamasından verilen cevaptan emin olunma derecesinin tespiti mümkündür. Kontrol grubunda tekrar seçmem cevabı verenlerin puan ortalaması 5.1'dir. Bu durum öğrencilerin cevaplarından çok fazla emin olmadıklarını göstermektedir. Bölümü yeniden seçmeyi düşünmeyenlere karşın, tekrar aynı tercihte bulunacağı yanıtı verenlerin puan ortalaması 6.7'dir. Bu ortalama olumlu yönde tercih kullananların cevaplarından karşılaştırmalı bir analizle daha emin olduklarını göstermektedir.

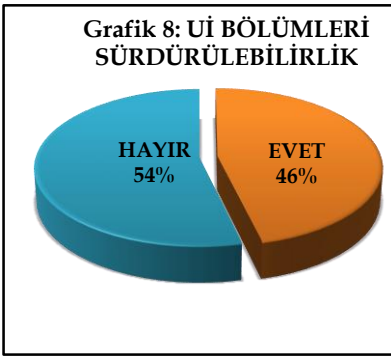
KTÜ Uİ öğrencilerinin 3. soruya verdikleri yanıtlar da genel cevaplarla benzer şekilde %47 tekrar seçmem, %53 tekrar seçerim şeklindedir. Puan ortalaması tekrar seçerim cevabında %6.8, seçmem cevabında ise %5.1'dir. KTÜ Uİ öğrencilerinin, bölümü tekrar seçmeme oranı genel ortalamadan çok az bir farkla daha yüksektir. Puanlamada, seçmem cevabı veren öğrenciler ile seçerim cevabı verenler arasında genel sıralama içinde çok fazla tercih farklılığı göze çarpmamaktadır. Birbirinden uzak coğrafi bölgelerdeki Devlet üniversitesi öğrencilerine yönelik çalışmadan elde edilen sonuçtan, anketin uygulandığı üniversite sayılarının artırılması durumunda da sonuçların çok fazla değişmeyeceği saptamasını yapmak olasıdır.

Sonuçların irdelenmesi yerinde olacaktır. Zira, Uİ öğrencilerinin tercihlerindeki değişimin çok sayıda farklı nedeninin bulunması olasıdır. İlk cevap ile ikinci cevap karşılaştırıldığında şöyle bir saptama yapılabilir. Öğrenciler bölümde eğitim görmekten mutludur fakat gelecek kaygıları nedeniyle istihdam olanakları daha geniş yayılım gösteren bölümlerde okumayı tercih

etme eğilimi mevcuttur. İstihdam kaygılarının yukarıdaki tercihte etkili olmadığını varsaymak mezuniyet beklentilerine aykırıdır. Nitekim söz konusu kaygının varlığı meslek tercihleri seçeneğinde açıkça görülmektedir.

Yüzeysel bir analizin kolaylıkla gösterebileceği gibi %56 gibi 1/2 oranının üzerinde seçim tercihi önemlidir. Bu tercih bölümde eğitim görme istekliliği ve aidiyet hissinin işaretidir. Söz konusu yönelim ileriye dönük beklentiler ile politikaları teşvik edici bir göstergedir. Buna karşın, %44 şeklinde yarıya yakın bir kısmın isteksizliği ve aidiyet sorunu, sürdürülebilirliğin sağlanabilmesi açısından dikkate alınması gerekli oldukça yüksek bir orandır.

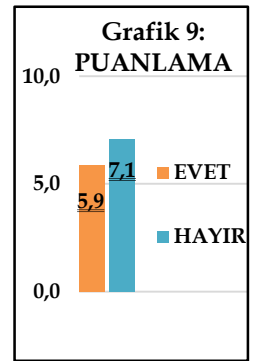
Memnuniyetle ilgili cevaplar analiz edildiğinde UI bölümlerinin geleceğine yönelik kaygıların güçlü gerekçeler üzerine temellendiğini saptamak olasıdır. Zira, bu tespit tersten okunduğunda elde edilecek sonuç dikkate değerdir. Öğrencilerin cevap yönelimine göre; bölümde eğitim gören öğrenciler şayet bir kez daha yükseköğretim sınavına girip, bölüm değiştirebilmek gibi bir fırsat elde etmeleri durumunda bölüme kayıt yaptıran öğrenci sayısı ortalama %50 düşebilecektir. Bu

durumda UI bölümlerinin yakın gelecekte sürdürülebilirlik sorunu yaşaması kaçınılmaz olacaktır. Elde edilen sonuç, özenli bir ileri araştırma ve analizi gerektirmektedir. Belirtilen noktada UI bölümlerinde görev yapan öğretim üyelerinin sürdürülebilirlikle ilgili düşünceleri geleceğe yönelik politikaların belirlenmesinde yol gösterici olabilecektir.

Sürdürülebilirliği tespit etmeye yönelik soru öğrencilerden farklı olarak öğretim üyelerine doğrudan sorulmuştur. Uluslararası ilişkiler bölümlerinin gelecekte sürdürülebilirlik sorunu yaşayıp yaşamayacağı şeklindeki soruya, ankete katılan UI öğretim üyelerinin 21'i evet, 25'i hayır cevabı vermiştir. Öğretim üyelerinden cevaplarından emin olma derecelerini puanlamaları da istenmiştir. Gelecekte sürdürülebilirlik sorunu yaşanacağını düşünen öğretim üyelerinin ortalama değerlendirme puanı 5.9 iken hayır cevaplarına verilen ortalama puanın 7.1 olduğu görülmüştür (Öğretim Üyeleri Anket Soru 1). Gerek puanlamada gerekse hemen yarıya yakın görüş dağılımında elde edilen sonuçlardan, öğretim üyeleri ile öğrenciler tarafından verilen cevaplar arasında çok az fark bulunduğu saptaması dikkat çekicidir. Bununla birlikte, çoğunluk görüşünün sürdürülebilirlik sorunu yaşanmayacağı şeklinde olduğunu söylemek hatalı olmayacaktır.

Bu çalışmanın, 2016 yılı Nisan-Mayıs aylarında gerçekleştirilen Çeşme UI Kongresi'nde sunulan kısmı UI Bölümlerinin sürdürülebilirlik problemi üzerinde yoğunlaşmıştı. Fakat sunum yapıldığında UI öğretim üyelerinin görüşleri henüz bilinmiyordu. Buna karşın, sunum esnasında dinleyici UI akademisyenlerinin hemen tamamı sürdürülebilirliğin gelecekte önemli bir sorun olabileceği tezini desteklemeyen bir görüş belirtmişti. Açıkça görüldüğü gibi sürdürülebilirlik konusunda UI öğretim üyeleri kesin bir yargıya sahip değildir. Buna karşın, sorun yaşanmayacağını düşünenlerin sayısı, sunum esnasındaki görüşe benzer olarak daha yüksektir ve bu düşüncedekiler 7.1 ortalama ile verdikleri cevaptan daha emindirler.

3. Uluslararası İlişkiler Bölümlerinin İstihdam Olanakları

Dünyada ve dolayısıyla ülkemizde geçerli evrensel kural üniversitelerdeki bölümler ile uzmanlaşmanın istihdam olanaklarıyla karşılıklı bağit içerisinde olmasıdır. Bu bağlamda UI bölümleri, mezunlarına istihdam olanağı sundukları oranda tercih edileceklerdir. Öğrencilerin istihdam seçimleri aynı zamanda geleceğe yönelik beklentilerini de ortaya koyacağı için ankette öğrencilere mezun olduklarında hangi kurum(lar)da istihdam edilebilmeyi planladıkları sorulmuştur. Cevapların belli alanda toplanıp, dengeli bir dağılım elde edilebilmesi amacıyla beş seçenekte olası istihdam alanları; son seçenekte "diğer" parantez "()" içinde belirtiniz şeklinde açık uçlu tercih olasılığına imkân tanınarak, varsa farklı beklentilerin belirlenmesi amaçlanmıştır (Öğrenciler Anket Soru 2).

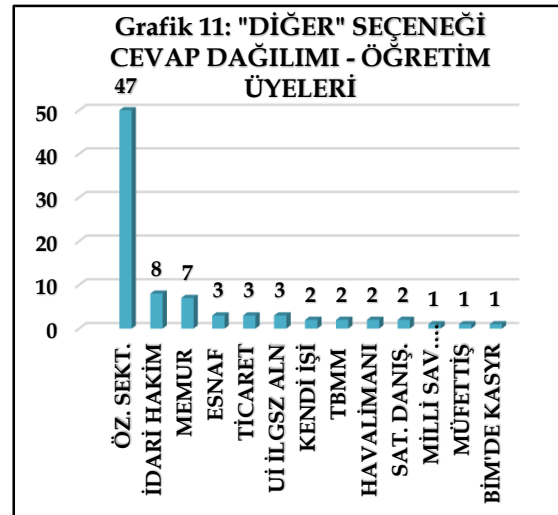
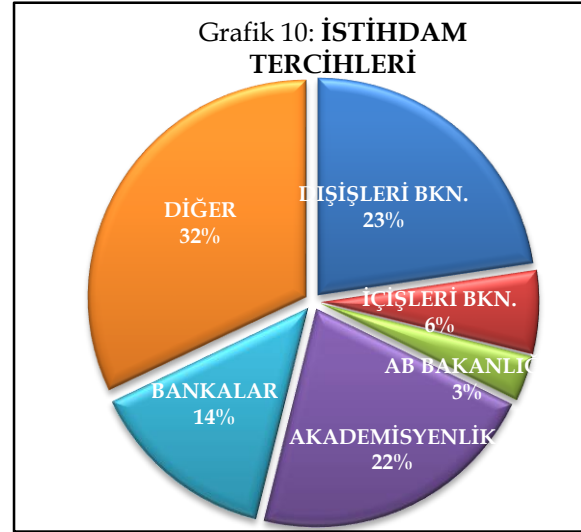
Mezuniyet sonrası hangi alanda iş bulunabileceğine yönelik soruya verilen cevapların dağılımı sağ üst köşedeki grafikte görülmektedir. Söz konusu soruya cevap veren toplam 711 öğrencinin 161'i Dışişleri Bakanlığı'nı ilk istihdam tercihi arasında göstermiştir. Bu miktar genel toplamda %23 oranına denk gelmektedir. Dışişleri Bakanlığı seçiminin yaklaşık ¼ oranında tercih edilmesi dikkat çekicidir.

Nitekim UI mezunlarının alanlarına yönelik en uygun istihdam sahası Dışişleri Bakanlığı bünyesinde yer almaktadır. Buna karşın istihdam ya da meslek tercihlerine yönelik cevapların sınıflandırılması neticesinde geleceğe yönelik beklentileri; hatta zorunlu tercihleri gösteren bir dağılım ortaya çıkmıştır. Grafikte de görüldüğü üzere, UI bölümü mezunlarının ilk hedefi olması gereken Dışişleri Bakanlığı'nda istihdam beklentisi ya da Bakanlık'ta kariyeri hedefleyen öğrenci sayısı mesleki eğitimde kabul edilebilir sınırların altındadır.

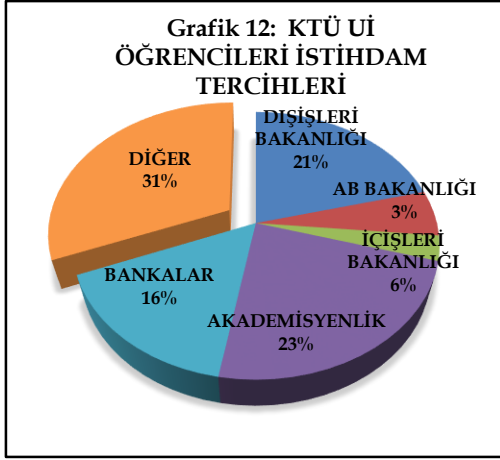
Dışişleri Bakanlığı'na yönelik istihdam ilgi ve ümidinin bu kadar düşük şekillenmesinde; Bakanlık sınavlarının yarış şeklinde oldukça zor ve kabullerin çok sınırlı olması, yazılı sınav sonrasında ikinci basamak sınavı sözlülerin adil olmadığı şeklindeki kuşkular, Bakanlık'ta istihdamın en az bir dile çok iyi hakim olmayı gerektirmesi, son atama sürecinde *clientist* uygulamaların belirleyici rolü gibi söylentilerin oluşturduğu cesaret kırıcı faktörlerin de etkili olduğu keyfiyeti göz ardı edilemez. Bakanlık'ta istihdam istek ile beklentisinin bu kadar düşük olması, öğrencilerin diplomasi öğretilen bir bölümden mezun olduklarında diplomat olmayı düşünmedikleri ya da böyle bir ümit taşımadıkları şeklinde ironik bir durum ortaya çıkarmaktadır.

Öğrenci tercihlerinden daha enteresan sonuç, UI öğretim üyelerinin benzer soruya verdiği yanıtta görülmektedir. Şöyle ki ankete katılan akademisyenlerden hiçbiri spesifik ya da öncelikli olarak öğrencilerin Dışişleri Bakanlığı'nda istihdam olabileceği seçeneğini işaretlememiştir (Öğretim Üyeleri Anket Soru 2). Bu tercihte ya öğrencilerin Dışişleri Bakanlığı meslek memuru olmak için yeterli donanımına sahip olmadıkları düşüncesi ya da gerçekten Bakanlığa girişin *clientist* yaklaşımlar nedeniyle olanaksız olduğunun düşünülmesi etkide bulunmuş olmalıdır. Her iki durumda da, gerek öğrenci gerekse akademisyen tercihlerinin ileri araştırmalarla irdelenmesi gerekmektedir.

Öğrenciler tarafından Dışişleri Bakanlığı'ndan sonra en çok tercih edilen istihdam alanı %22 oranla akademisyenliktir. Akademisyenliği ilk meslek

tercihi şeklinde işaretleyen öğrenci sayısı 154'tür. İdealist bir meslek olan ve sürekli araştırmayı gerektiren akademisyenliğin ¼ oranına ulaşabilecek bir düzeyde, hemen hemen Dışişleri Bakanlığı'na yakın bir oranda tercih edilmesi ilgi çekici diğer bir durumdur.

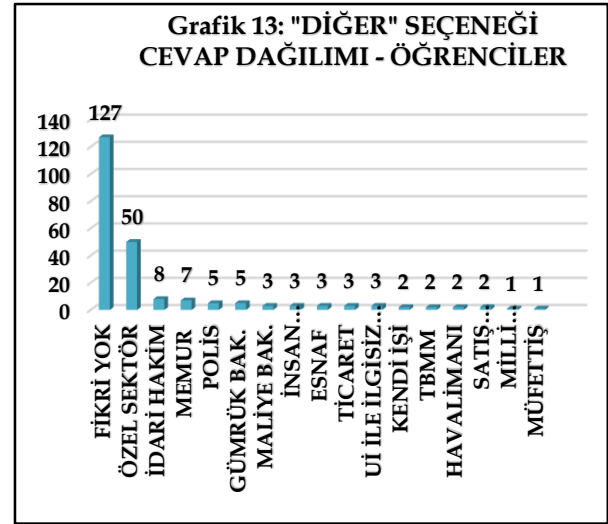
Akademisyenlik tercihinde diğer alanlarda yaşanan istihdam darlığının etkili olduğu açıktır. Öğrencilerin tercihine benzer şekilde ankete katılan 47 Uİ öğretim üyesi içerisinde 21'i de öğrencilerin gelecekte istihdam edilebileceği alan olarak akademisyen seçeneğini işaretlemişlerdir. Uİ öğretim üyeleriyle öğrencilerin ilk iki meslek tercihleri arasında gerek yüzdeler gerekse tercih oranlaması açısından ortalama bir yakınlık ve paralellik mevcuttur. Öğretim üyeleri istihdam öngörü dağılımı önceki sayfada; öğrenci tercih dağılımı ise yandaki tabloda görülmektedir.

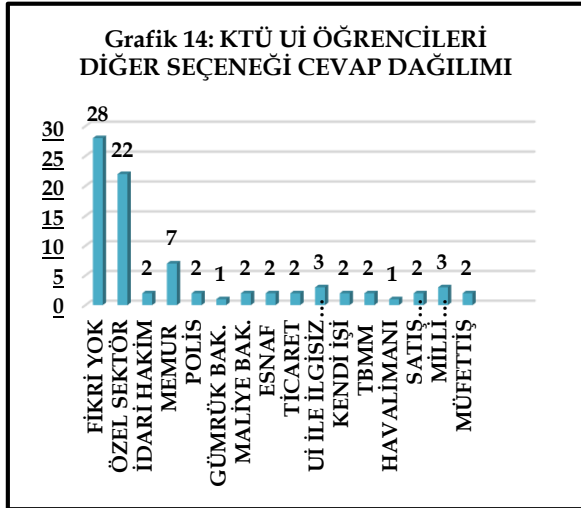
Tercih dağılımında, kamu ve özel ayrımı yapılmaksızın bankalar üçüncü sıradadır. Ankete katılan 100 öğrenci, toplamda %14'e denk gelen bir oranda mezun olduğunda bankalarda iş bulmayı ümit ettiklerini, hatta kararlı bir şekilde isteklerinin bu yönde olduğunu belirtmişlerdir. Özellikle özel bankaların genellikle daha açık ufuklu, yeniliğe adaptasyonu hızlı olduğu için Uİ mezunlarını tercih ettikleri bilinmektedir. Buna karşın Uİ müfredatı bankada istihdama yönelik çok fazla alt yapı sağlamamaktadır. Bankada istihdam edilmeyi planlayan Uİ öğrencileri, İİB Fakültelerinin maliye, işletme, iktisat ve ekonometri bölümlerindeki ilgili seçmeli derslere devam ederek söz konusu açığı kapatmak mecburiyetindedirler.

Meslek tercihlerinde İçişleri Bakanlığı 44 tercihle (%6) dördüncü, AB Bakanlığı 24 tercihle (%3) beşinci sıradadır. Uİ mezunları, kaymakamlık, müfettişlik, uzmanlık vb. gibi alanlardaki sınavlara girebilmekte, bu çalışma kollarında istihdam edilebilmektedir. Buna karşın Dışişleri ile benzer şekilde İçişleri Bakanlığı'nda da istihdam tercih ve istekliliğinin oldukça düşük olması dikkat çekicidir.

Benzer şekilde AB Bakanlığı'nı tercih de oldukça düşüktür. Diğer köklü emsalleriyle karşılaştırıldığında AB Bakanlığı'nın yeni bir kuruluş olduğu bilinmektedir. Türkiye'ye, 1999 yılındaki Helsinki Zirvesiyle üyelik aday ülke statüsü tanınmıştır. Bu nedenle, son dönemdeki durağanlık ve art arda yaşanan krizlere rağmen, AB Bakanlığı bugün ve gelecekte Türkiye-AB ilişkilerini şekillendirecek politikaların oluşturulmasında önemli bir rol üstlenecektir.

AB Bakanlığı çalışma alanı Dışişleri ile benzer şekilde Uİ mezunlarının müfredat ve formasyonu ile doğrudan ilgilidir. Bakanlık yeni bir kuruluş olduğundan kariyer olanakları da diğer emsallerinden daha geniştir. Buna karşın, AB Bakanlığı'nın istihdam seçeneği olarak değerlendirilmesi tercih sıralamasında %3 gibi düşük bir oranda kalmıştır. Bakanlığın öğrencilere daha iyi anlatılıp gelecekte oynayacağı rol hakkında yapılacak bilgilendirme faaliyetlerinin tercih oranlarını yukarı çekmesi mümkündür.

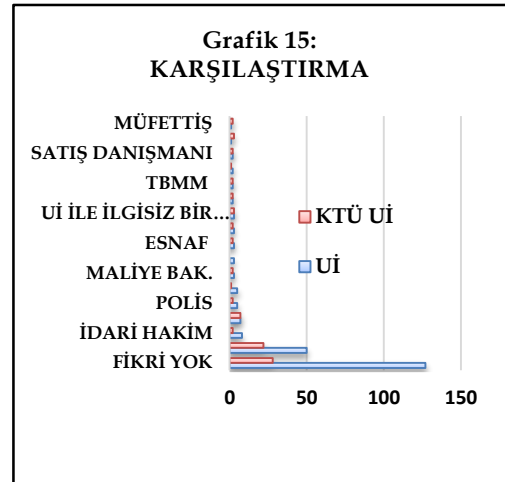
Öğrencilerden, istihdam tercihlerini işaretlerken sayet isterlerse ilgili kutucuğu boş bırakarak tercihte bulunmayabilecekleri belirtilmiştir. Katılımcı 127 öğrenci herhangi bir meslek belirtmekten kaçınarak bu alanı boş bırakmıştır. Söz konusu durumdan, katılımcı öğrencilerin yaklaşık %15'inin gelecekte hangi alanda istihdam edilmeyi ümit ettiğine yönelik bir beklentisi ya da belirli bir planının bulunmadığını saptamak olasıdır. Geleceğe yönelik istihdam ve meslek tercihlerinde en yüksek oran %33 ile, diğer bir ifadeyle 1/3 oranında "diğer" seçeneğine aittir. Ankete katılan 711 öğrencinin 228'i, Dışişleri, İçişleri, AB Bakanlıkları, Akademisyenlik ve Bankalar seçeneklerini boş bırakarak, istihdam beklenti ve hedefleri için diğer kutucuğunu işaretlemiştir.

Dağılım önceki sayfadaki grafikte görülmektedir.

Diğer seçeneğini işaretleyenlerden 9 öğrenci Maliye, Gümrük ve Milli Savunma bakanlıklarının birinde istihdam edilmeyi umduğunu kaydederken, 50 öğrenci özel sektörde (ulusal ve uluslararası şirketler) çalışmak istediğini belirtmiştir. Uİ mezunları, son yıllarda idari hakimlik sınavına girebilme hakkı kazanmıştır, 8 öğrenci bu seçeneği işaretlemiştir. Meslek tercihleri içerisinde 5 öğrenci polis, 3 öğrenci Uİ ile ilgisiz bir alan, 2 öğrenci satış danışman 7 öğrenci memuriyet seçeneğini işaretlemiştir. Son meslek seçeneklerinin önemli bir kısmı dört yıllık fakülte mezunu olmayı gerektirmemektedir. Buna karşın, ortalama 26 öğrenci (%4) söz konusu mesleklerde istihdam edilmeyi umduklarını gösteren kutucuğu işaretlemiştir.

İstihdam ve meslek seçimleriyle ilgili olarak KTÜ Uİ öğrencilerinin tercihleri ile diğer üç üniversitedeki öğrencilerin tercihleri arasında değerlendirmede esaslı anlam ifade etmeyecek çok küçük bir fark vardır. Her iki grafikte de görüldüğü üzere kontrol grubu olarak kabul edilebilecek Uludağ, Osmangazi ve Erciyes Üniversiteleri Uİ öğrencilerinin %32'si, KTÜ Uİ öğrencilerinin ise %31'i istihdam beklentisi olarak "diğer" seçeneğini işaretlemiştir. Benzer şekilde Dışişleri Bakanlığı seçeneğini işaretleyen kontrol grubu öğrencilerinin oranı %23 iken, bu oran KTÜ Uİ öğrencilerinde ortalama %21'dir. KTÜ Uİ öğrencilerinin tercihleri sol üstteki grafikte görülmektedir.

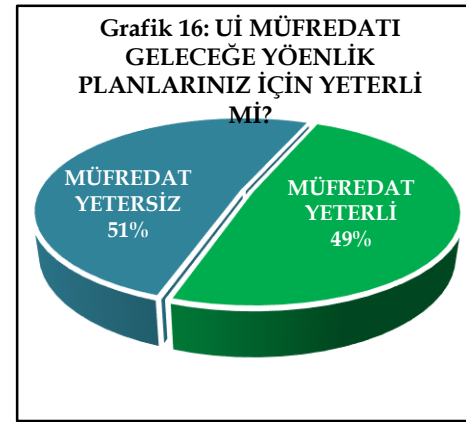
Kontrol grubu üç üniversite Uİ öğrencilerinin akademisyenlik tercihi %22, banka tercihi %14, İçişleri Bakanlığı tercihi %6, AB Bakanlığı tercihi ise %3'tür. KTÜ Uİ öğrencilerinin akademisyenlik tercihi %23, diğer tercihleri sırasıyla, %16, %6 ve %3'tür. Rastgele oluşan bu tercihlerin de aynı şablondan çıkmışçasına benzer olduğu görülmektedir. Yüzdeler oranlar ve yoğunlaşma, açık uçlu diğer meslek seçeneklerinde de çok büyük farklılık göstermeyerek birbirine yakındır. Diğer seçeneğine verilen cevapların sağ üstteki karşılaştırmalı grafiksel görüntüsünde de açıkça görüldüğü üzere, kontrol grubu ile KTÜ Uİ öğrencilerinin açık uçlu soruda belirttikleri meslek tercihleri arasında analiz değeri ifade edebilecek keskin bir fark ya da veri kümelenmesi yoktur.

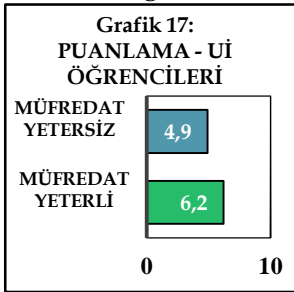
4. Lisans Eğitiminde Uygulanan Müfredat ile Meslek Sınavları Arasındaki Uyum

Önceki bölümde açıklanan nedenlere ek olarak öğrencilerin istihdam seçimlerinde, meslek kabul sınavları da etkili olmaktadır. Nitekim tıp fakülteleri ve avukatlık mesleğini seçen hukuk mezunları hariç, yükseköğretimden mezun olan hemen her öğrenci istihdam edilebilmek ya da meslek seçebilmek için mezuniyet sonrası yarış usulüyle yapılan meslek sınavlarına girmek zorundadır. Belirtilen nedenle öğrencilerin lisans eğitimleri esnasında aldıkları dersler ile mesul tutuldukları müfredat, mezuniyet sonrasındaki beklenti, meslek sınavı ve istihdam olanakları için büyük önem arz etmektedir. Bu durum Uİ bölümleri için de geçerlidir ve bölümlerin geleceği ile öğrenci aidiyeti üzerinde belirleyici etkiye sahip mutlaka dikkate alınması gerekli etmenler listesinin ilk sıralarında kendisine yer bulabilmektedir.

Anket çalışmasında Uİ öğrencilerine bölümde gördükleri derslerin geleceğe yönelik beklentileriyle örtüşüp örtüşmediği sorularak, yanıtlarını puanlamaları istenmiştir. Bilindiği gibi Uİ bölümlerinde devletler

hukuku, uluslararası ilişkiler teorileri ve siyasi tarih dersleri ağırlıklı olarak öğretilmektedir. Bu nedenle ders müfredatları, doğrudan Uİ ile ilgili olmayan meslek seçimlerinde yetersiz kalabilmektedir.

Önceki sorulara verilen cevaplar dikkate alındığında müfredatla ilgili yanıtın "yeterli değil" seçeneğinde yoğunlaşıp, puanlamanın da bu alanda yüksek çıkması beklenebilecek bir durumdur. Buna karşın kontrol grubu üç üniversitede yanıtlar hemen hemen ½ oranında yeterli (%49); yetersiz (%51) şeklinde bir puan sapmayla yaklaşık iki parçalı eşit bir dağılım göstermiştir

(Öğrenciler Anket Soru 4).

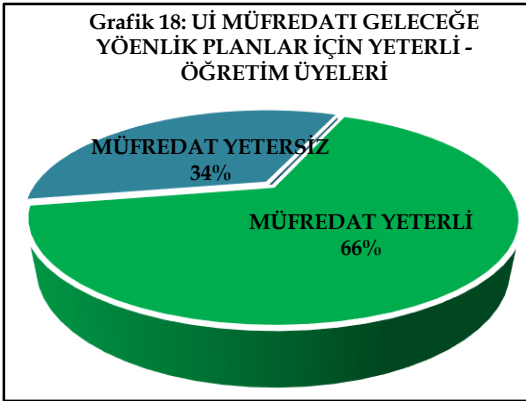
Müfredat yetersiz seçeneğini işaretleyen öğrencilerin, yetersizliği 1' den 10'a kadar puanlamaları istenmiştir. Aynı şekilde yeterli seçeneğinin de puanlanması istenmiştir. Yetersiz seçeneğini işaretleyen öğrencilerin puan ortalaması 4.9'dur. Ankete katılan 40 öğrenci (%10) 10 puan vererek müfredatın tamamen yetersiz olduğunu belirtmiştir. Bu sonuç öğrencilerin verdikleri cevaplardan emin olduklarını göstermesi açısından önemlidir. Müfredat yeterli seçeneğini işaretleyen öğrencilerin puan ortalaması 6.2'dir. Yeterli seçeneğini işaretleyen 21 öğrenci (%5) cevabına 10 puan vermiştir. Söz konusu sonuç olumlu cevap veren öğrencilerin olumsuz kanaat bildirenler kadar cevaplarından emin olmadıklarını göstermesi açısından dikkat çekicidir.

KTÜ Uİ öğrencileri aynı soruya, %47 oranında yeterli, %53 oranında yetersiz cevabı vermiştir. Puanlamada ise yeterli cevabının puanı 6.3; müfredat yetersiz cevabının puanı 4.6 şeklindedir. Puanlama dikkate alındığında "yeterli" cevabı veren öğrencilerin yanıtlarından daha emin oldukları görülmektedir. Açıkça görüldüğü gibi kontrol grubu üç üniversitede eğitim gören Uİ öğrencileri ile KTÜ Uİ öğrencileri arasında puanlamada önemli bir fark yoktur. Buna karşın, müfredatın yetersiz olduğunu düşünen KTÜ Uİ öğrencilerinin oranı kontrol grubundan iki puan daha fazladır. Söz konusu fark, yüzdelik dilimde küçük bir değere karşılık geldiğinden diğer sonuçlarla benzer şekilde analitik önem arz etmemektedir. KTÜ Uİ Bölümü'nde Türkiye'nin önde gelen üniversiteleriyle hemen hemen aynı müfredat takip edildiğinden, bu sonucun bölüm ders programıyla ilintilendirilmesi güçtür. Elde edilen sonuçtan saptanabilecek en önemli çıkarım, gerek kontrol grubu gerekse KTÜ Uİ öğrencilerinin yarından fazlasının bölüm müfredatının geleceğe yönelik beklentileri karşılamadığı kanaatinde olmalarıdır.

Aynı soru Uİ bölümlerinde görev yapan öğretim üyelerine de sorulmuştur (Öğretim Üyeleri Anket Soru 4). Öğretim üyelerinin müfredat hakkındaki yanıtları ile öğrencilerin cevap oranları arasında önemli bir fark göze çarpmaktadır. Nitekim, Uİ bölümlerinde görev yapan akademisyenlerin %66'sı müfredatın yeterli olduğu cevabını vermiştir. Öğrencilerle benzer şekilde öğretim üyelerinin de cevaplarını puanlamaları istenmiştir. Soruya, "yeterli" cevabı veren öğretim üyelerinin puan ortalaması 7.0; "yetersiz" cevabı verenlerin puan ortalaması ise 5.9'dur. Bu

sonuçtan, olumsuz görüşteki meslektaşlarıyla karşılaştırıldığında “yeterli” cevabını veren öğretim üyelerinin kanaatlerinden daha emin oldukları görülmektedir.

Öğrenciler ile öğreticiler arasındaki farkın gözden geçirilmesi önemli bir gerekliliktir. Zira,

müfredatın yeterli olduğu kanaatindeki öğretim üyeleri yeniliğe ve son gelişmelere ayak uydurmakta istekli olmayacaklardır. Oysa, öğretilenler güçlü bir motivasyonla ders içeriklerinin yenilenmesini, hatta içeriklerin ihtiyaçları daha fazla karşılamasını talep etmektedirler. Bu sonucun dikkate alınmaması hem Uİ bölümlerinin sürdürülebilirliği ile öğrencilerin bölüm aidiyetini olumsuz etkileyebilecek hem de öğrencilerin derslere konsantrasyon ve ilgilerinin azalmasına sebebiyet verebilecektir. Ayrıca söz konusu sonuç, Uİ bölümlerinde izlenen müfredatın mezuniyet sonrası sınav ve meslek uzmanlaşması için yeterli olup

olmadığının tekrar gözden geçirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmaktadır. Bu durumun mezunların görüşleri alınarak; ileri, daha detaylı araştırmalarla irdelenmesi yerinde olacaktır.

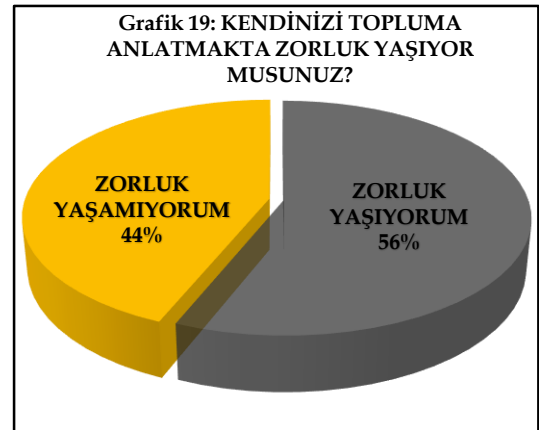
Yöntem kısmında da belirtildiği üzere, sağlıklı sonuç alınabilmesi için anket kısa tutulmuştur. Öğrencilere sorulan son soru Uİ mezunu olarak kendilerini topluma anlatmakta güçlük yaşayıp yaşamadıklarıdır. Zira Uİ bölümü, hukuk, tıp, mühendislik vb. fakülte ve bölümler gibi doğrudan bir meslek adı olmadığı için, Uİ öğrencileri sıklıkla kendilerini topluma ifade ederken zorluk yaşadıkları şeklinde şikâyetleri dile getirmektedirler.

Öğrencilerden kendilerini ifade ederken zorluk yaşayıp yaşamadıklarını belirtip cevaplarını puanlamaları istenmiştir. Bu soruya verilen yanıtların “zorluk yaşıyorum” seçeneğinde yoğunlaşması beklenebilirdi. Yanıtlar, beklentiler doğrultusunda %56 (387 öğrenci) zorluk yaşandığı şeklindedir (Öğrenciler Anket Soru 5).

Öğrencilerden verdikleri cevapları puanlamalarının istendiği belirtilmişti. Sorun yaşadığını bildiren öğrencilerin puan ortalaması 6.3’tür. Söz konusu ortalama, cevaplayıcıların verdikleri yanıtlardan emin olma derecelerini göstermektedir ki, olumsuz cevap veren 58 öğrenci (%13) yanıtlarına en yüksek derece olan 10 puan vermiştir. Bu durum öğrencilerin zorluk yaşama oranını ve hissiyatın düzeyini göstermesi açısından önemli bir göstergedir. Zorluk yaşamadığını belirten öğrencilerin puan ortalaması 5.5’tir. Söz konusu yanıtı veren 43 öğrenci (%13) yanıtlarını zorluk yaşamama oranını belirtmek için 10 puan üzerinden değerlendirmiştir.

Açıkça görüldüğü gibi, zorluk yaşamadığını belirtenlerle karşılaştırıldığında, zorluk yaşadığını ifade eden öğrenciler cevaplarından daha emindirler. KTÜ Uİ öğrencilerinin kendilerini ifade etmekte güçlük yaşayıp yaşamadıkları sorusuna cevapları şu şekildedir: %55 “güçlük yaşıyorum”, %45 “güçlük yaşamıyorum”. Bu sonuç kontrol grubu ile hemen hemen aynıdır. Puanlama ise, kontrol grubu ile birebir aynı olarak, “güçlük yaşıyorum” cevabında 6.3, “yaşamıyorum” cevabında ise 5.5’tir. Puanlama, güçlük yaşadığını belirten öğrencilerin daha kuvvetli bir motivasyona sahiplik edip kendilerinden emin olduklarını göstermektedir.

Anket sonucunun da açıkça gösterdiği üzere Uİ öğrencilerinin kendilerini içinde yaşadıkları topluma ifade ederken güçle karşılaşmaları sık yaşanan bir vakadır. Buna karşın söz konusu zorluğun aşılabileceği için aslında yapılabilecek çok fazla bir şey yoktur. İçinde yaşadığımız toplum statik bir durumda olmadığından zaman içinde dinamik gelişmeler eşliğinde Uİ bölümlerinin daha fazla tanınır hale geldiği/geleceği bilinen bir vakadır. Belirtilen nedenle gelecek yıllarda öğrencilerin kendilerini topluma ifade etme sorununu her geçen gün daha az yaşayacakları

öngörüsünde bulunmak olasıdır. Nitekim %44 (301 öğrenci) kendini ifade derken zorluk yaşamadığını belirtmiştir. Bu durum toplumun Uİ bölümlerine her geçen gün bir öncekinden daha fazla aşına olduğunun kanıtıdır.

Toplumla yaşanan iletişim sorunu kaçınılmaz olarak öğrencilerin konsantrasyon ve bölüme ilgi, aidiyet hissiyatını olumsuz etkileyebilecek niteliktedir. Bu sorunun dersler esnasında öğrencilere bilgilendirme yapılmak yoluyla aşılması bir ara çözüm olarak kullanılabilir. Böylece Uİ öğrencileri kendilerini topluma daha iyi anlatabilecek, zamanla doğru orantılı şekilde bilgilendirilen toplum ile öğrenciler arasındaki iletişim aksaklığı kendiliğinden ortadan kalkabilecektir.

Öğrencilerin kendilerini topluma ifade ederken yaşayabilecekleri zorluğu tespit etmeye yönelik soruya öğretim üyelerinin cevap vermesi olanaksızdır. Zira böyle bir sorunla öğretim üyeleri ya hiç karşılaşmamakta ya da öğrenciler tarafından söz konusu şikâyet dile getirildiğinde üstünde durulmamaktadır. Toplumla iletişimi belirlemeye yönelik soru öğretim üyelerine sorulmayarak bunun yerine Uİ bölümlerindeki derslerin İngilizce olmasının öğrencilerin istihdamına katkı yapip yapmayacağı sorusunun yanıtlanması istenmiştir (Öğretim Üyeleri Anket Soru 3). İngilizce eğitimin yabancı dil bilgisini, son yüzyılda tartışmasız bir üstünlükle *lingua franca* olan İngilizce dilini konuşabilme ve yazabilme kabiliyetinin ise istihdamı artırıcı etkisi tartışılmaz bir realitedir.

Kolaylıkla tahmin edilebileceği gibi ankete katılan öğretim üyelerinin %96'sı derslerin İngilizce olmasının istihdamı olumlu etkileyeceğini belirterek, cevaplarına ortalama 7.9 puan vermişlerdir. Ankete katılan 45 akademisyenin yanıtlarının kümelendiği evet cevabı beklenebilecek bir sonuçtur. Buna karşın iki öğretim üyesi, dil sorusuna faydası olmaz anlamına gelen "hayır" cevabı vererek, yanıtlarını 10 üzerinden 10 puanla değerlendirmişlerdir. Mahremiyete saygı gösterilmesi için her iki öğretim üyesinin unvanlarının açıklanmasından kaçınılmıştır. Fakat söz konusu cevabın gerekçelerinin araştırılması gereklidir. Zira, "hayır" cevabı rastgele verilmemiş ise, bu tercih dil eğitimi konusundaki düşüncelerin çağın gereklerinin gerisinde kalmış olması açısından önemli bir sorundur.

Saha analizine dayalı bu çalışmanın kapsamı burada sonlandırılmıştır. Buna karşın, Uİ özelinde öğrenci aidiyeti ile istihdam beklentilerini belirlemeye yönelik ileri araştırmaların yapılması geleceğe yönelik tutarlı, uygulanabilir eğitim planlamaları yapılabilmesinin ön şartıdır. Nitekim dar kapsamına rağmen, bu çalışmada uygulanan anket önemli veriler ortaya çıkarmıştır.

Sonuç ve Değerlendirme

İlk olarak, 2016 yılında İzmir Çeşme'de gerçekleştirilecek Uİ Kongresi'nde sunulmak üzere hazırlanan bu çalışmanın temel amacı Uİ eğitiminin iyileştirilmesi, öğrencilerin gelecek kaygılarıyla bölüm aidiyet hislerinin tespit edilmesi ve bölümün sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için gerekli tedbirlerin önceden alınmasının sağlanmasıdır. Daha tutarlı ve sağlam verilere dayanan bir çalışma için ülke genelindeki tüm Uİ bölümlerinde benzer anket uygulamalarının yapılması gerekmektedir. Yapılan çalışma sonucunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

(1) Uİ bölümleri yakın gelecekte sürdürülebilirlik sorunu yaşayabilecektir. Bu durum göz önüne alınarak bölümün geleceğe yönelik beklentileri karşılayabilecek şekilde yapılandırılması yerinde olacaktır. (2) Öğrencilerin hemen hemen 1/2'si bölümlerinde aidiyet sorunu yaşamaktadır. Eldeki yarının yeterli olduğu yanılgısına kapılmadan bu sorun ileri çalışmalarla irdelenmelidir. (3) Öğretim üyeleriyle öğrencilerin beklenti ve geleceğe yönelik düşünceleri önemli noktalarda örtüşmemektedir. Bu durumun ileri araştırmalarla gözden geçirilmesi gerekmektedir. (4) Uİ bölümlerinin daha iyi eğitim verebilmesi için, bölüm öğrenci ve mezunlarının beklentileriyle karşılaştıkları sorunların analiz edilmesi gerekmektedir. Mevcut öğrencilere ve bilhassa mezunlara ulaşarak geri dönütlerin toplanıp analiz edilmesi yerinde olacaktır.

Elde edilen bulgulardan öğrencilerin büyük kısmının Uİ bölümlerinde eğitim görmekten mutlu olduğu fakat gelecek endişelerinin aidiyet için eksi çarpan vazifesi gördüğü tespit edilmiştir.

Memnuniyetin muhafazası, aidiyetin güçlendirilmesi ve bölümün sürdürülebilirliği istihdam olanakları ile doğru orantılıdır. Ders müfredatı üzerinde istihdama yönelik iyileştirmeler yapılmalıdır. Bu tür araştırmalarda nitel ve sağlıklı sonuçların elde edilebilmesinin en bilimsel yolu saha araştırmalarıdır. Oysa, üniversiteden mezun olduktan sonra öğrencilerin istihdam konusunda ne tür sorunlarla karşılaştıkları ya da bölümde öğrendikleri meslek bilgisinin yeterli olup olmadığı takip edil(e)memektedir. Özellikle mezun öğrencilerin karşılaştığı sorunlar ve tecrübeler arkadan gelen neslin daha iyi eğitilebilmesinde önemli bir veri kaynağıdır. Bu nedenle mezun öğrencilerin görüş ve tecrübelerinin UI bölümlerine dönüşü sağlanarak, geleceğe yönelik politikalar bu doğrultuda oluşturulmalıdır.

Ankette doğrudan dile getirilmemiş olmakla birlikte, UI bölümlerinin en önemli sorunlarından birisi de eğitimlerin anadilde mi, ya da İngilizce mi yapılması gerektiğidir. Bu sorunun tartışılması bile ironiktir. Zira İngilizce eğitime en fazla ihtiyaç duyan bölümlerin başında isminden de anlaşılacağı gibi UI gelmelidir. Dersler İngilizce yapılmadığı sürece öğrencilerin İngilizce bilgisinin pekişmesi olası değildir.

Kaynakça

- Criss, N. B. (2006). Üniversite öğretiminde siyasi tarihin yeri, *Türkiye’de Siyasi Tarih’in Gelişimi ve Sorunları Sempozyumu*, AÜ Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 49-64.
- Köse, İ. (2014). uluslararası ilişkilerde siyasi tarih öğretimi: türkiye örneği., *İnsan ve Toplum Dergisi*, 4 (8), 109-135.
- Manning, P. (2003). *Navigating world history-historians create a global past*, Palgrave Publication.
- ÖSYS Tercih Kitapçığı (2015), Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Ankara.
- ÖSYS Tercih Kitapçığı (2016), Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Ankara.
- ÖSYS Tercih Kitapçığı (2017), Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi, Ankara.
- Smith, S. & Booth, K. (1995). *International relations theory*, Cambridge: Polity Press.
- Öğretim Üyeleri ve Öğrenciler Anket Çalışması, Nisan-Mayıs, 2016.

Teşekkür: Bu çalışmanın gerçekleştirilmesi, Devlet Üniversitelerinde görev yapmakta olan Uluslararası İlişkiler (UI) Bölümü akademisyenlerinin karşılıksız, özverili katkıları ve UI öğrencilerinin desteğiyle mümkün olmuştur. Meslektaşlarım ve UI Öğrencilerinin paha biçilemez katkılarına karşın çalışmadaki olası tüm hata ve eksikliklerin yazara ait olduğu unutulmamalıdır.

EXTENDED ABSTRACT

Aim: In Turkey, in state universities the number of International Relations (IR) students including day and night education is approximately is 7.500. When they graduated IR students mostly face with employment problems. IR students generally have been employed in Ministry of Foreign Affairs, Ministry of Internal Affairs, Ministry of EU, think-tank organizations, Banks, Ministry of Justice, Academic positions and in large company’s external relations departments. Among those options, Ministry of Foreign Affairs employs very limited persons by a competitive exam and the Ministry asks fluency in more than one foreign language. Other ministries employ people due selective exams which other department graduates generally could participate. Because of above mentioned reasons, employment opportunities of IR graduates have decreasing line because there is no a positive parallelism between the number of graduates/population growth and economical growing rates.

The aim of this paper, is to unearth the problems, expectations, happiness or unhappiness of IR students enrolled in Karadeniz Technical University IR Department. The scope of the work is limited with IR students in Karadeniz Technical University because a comprehensive work need more time and most importantly large budgets. This is a kind of limited-scale premier work addressing IR students and IR academicians. To test the answers of Karadeniz Technical University IR students, a control group formed by three other State university IR students. Those universities located geographically in different parts of Turkey and thus an average evaluation could be realized.

Method: To predict future policies on IR departments in Turkey, determination of student and lecturer tendencies, expectations, challenges and opinions are vital. Whereas there are several kind

of methods to be used, in this paper face-to-face questionnaire method has been used. Thus, quantitative results could be achieved. Even though, internet based questionnaire methods are much more comprehensive and easy to do, face to face method is the only way to achieve concrete results. To handle consistency of answers and to keep privacy of students, questions on gender, name, age and class were not asked.

Due to budget and staff challenges the scope has been limited with Karadeniz Technical University IR students and three other State universities namely, Erciyes University (Kayseri), Uludağ University (Bursa) and Osmangazi University (Ekşehir). In addition to the IR students, a parallel questionnaire also done to IR academicians working different State universities. Thus, an average output has been handled.

Findings:As it is very well known sustainability of a department has close relations with the concern of students. If students are happy and do not have any problem for enrollment when graduated, sustainability would not matter. In this paper, five questions were asked to students and lecturers. The results belonging both control group and Karadeniz Technical University IR students almost near to each other and it is seen that IR students have some challenges towards their future employment. In both control and test group about 700 students replied the questions and grading results also bring out some interesting outputs. For instance, about 77% of participants are happy to study in IR department while their grading are also high.

For profession selection students generally prefer to work in private sector while 50% think that the curriculum in use is not efficient for profession exams. For lecturers they are also happy to work in IR department but some of them think that English as a foreign language is not necessary for employment.

Conclusion: Conclusions of the study could be laid down as below: (1) IR departments in State universities could face with sustainability difficulties. The challenges should be considered and coming policies should be designed accordingly. (2) Almost the half of the student face with belonging problem in IR departments. This problem should be searched due advance researches. (3) There is a gap between lecturers and student expectations. This problem also needs special consideration. (4) For better education in IR departments, student and graduate problems should be analyzed and predictions should be constructed accordingly. Especially alumni systems should receive feedbacks from graduates. Thus, coming policies could be organized considering those feedbacks.

Ek. Anket Formu

Uluslararası İlişkiler Bölümünün İstihdam Olanakları ve Mezunların Gelecek Kaygıları
KISA ANKET

Bu anketin amacı Uİ mezunlarının gelecek kaygılarını ortaya çıkararak, ders programlarının istihdam olanakları doğrultusunda düzenlenebilmesi için öneriler geliştirmektir. Anket süresi 5 dakikadır.

1. Uİ Bölümünde eğitim görmekten mutlu musunuz?
 Evet Hayır Cevabınızı 1'den 10'a kadar puanlayabilir misiniz? (1, az mutlu/mutsuz; 10, çok mutlu/mutsuz)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

2. Mezun olduğunuzda hangi alanda iş bulabileceğinizi umuyorsunuz? Cevabınızı yuvarlak içine alınız.
a) Dışişleri Bakanlığı b) İçişleri Bakanlığı c) AB Bakanlığı d) Bankalar e) Akademisyenlik f) diğer ()

3. Tekrar Üniversite Snavına girseydiniz Uİ Bölümünü seçer miydiniz?
 Evet Hayır Cevabınızı 1'den 10'a kadar puanlayabilir misiniz? (1, belki; 10, kesinlikle)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

4. Bölümdeki ders müfredatının geleceğe yönelik planlarınız ile uyumlu olduğunu düşünüyor musunuz?
 Evet Hayır Cevabınızı 1'den 10'a kadar puanlayabilir misiniz? (1, az uyumlu/uyumsuz; 10, çok uyumlu/uyumsuz)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

5. Uİ mezunu olarak kendinizi topluma anlatmakta zorluk yaşıyor musunuz?
 Evet Hayır Cevabınızı 1'den 10'a kadar puanlayabilir misiniz? (1, kısmen; 10, çok fazla)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Bu çalışma, eğitiminizde karşılaştığınız sorunları çözmeyi, Uİ eğitiminin iyileştirilmesiyle sağlam bir gelecek üzerinde şekillenmesine yönelik öneriler getirmeyi amaçlamaktadır. Zaman ayaradığınız için teşekkür ederiz.

Uluslararası İlişkiler Bölümü'nün Geleceği

Prof. Dr.	Doç. Dr.	Yrd. Doç. Dr.	Öğr. Görevlisi
-----------	----------	---------------	----------------

1. Uİ Bölümü'nün gelecekte sürdürülebilirlik sorunuyla karşılaşabileceğini düşünüyor musunuz?
 Evet Hayır Cevabınızı 1'den 10'a kadar puanlayabilir misiniz? (1, kısmen; 10, büyük oranda)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

2. Uİ mezunlarının hangi alanda iş bulabileceğini umuyorsunuz? Cevabınızı yuvarlak içine alınız.
a) Dışişleri Bakanlığı b) İçişleri Bakanlığı c) AB Bakanlığı d) Bankalar e) Akademisyenlik f) diğer ()

3. Uİ Bölümlerinin İngilizce olması mezunların istihdamına katkı sağlar mı?
 Evet Hayır Cevabınızı 1'den 10'a kadar puanlayabilir misiniz? (1, belki; 10, kesinlikle)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

4. Bölümdeki ders müfredatının öğrencilerin geleceğe yönelik planlarıyla uyumlu olduğunu düşünüyor musunuz?
 Evet Hayır Cevabınızı 1'den 10'a kadar puanlayabilir misiniz? (1, az uyumlu/uyumsuz; 10, çok uyumlu/uyumsuz)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

5. Uİ Bölümünde görev yapmaktan mutlu musunuz?
 Evet Hayır Cevabınızı 1'den 10'a kadar puanlayabilir misiniz? (1, kısmen; 10, çok fazla)

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

Bu çalışma, eğitiminizde karşılaştığınız sorunları çözmeyi ve Uİ eğitiminin iyileştirilmesiyle sağlam bir gelecek üzerinde şekillenmesine yönelik öneriler getirmeyi amaçlamaktadır. Zaman ayaradığınız için teşekkür ederiz.